

Nog geen kwarteeuw geleden was het Amsterdamse Prinseneiland een verpauperd gebied tussen het spoor en het IJ. Inmiddels zijn pakhuizen vertimmerd tot appartementen, huizen opgeknapt en gaten gevuld. De sfeer is dorps en stedelijk tegelijk. Architect Tijmen Ploeg woont er midden tussen zijn ontwerpen.

door Hans Ibelings

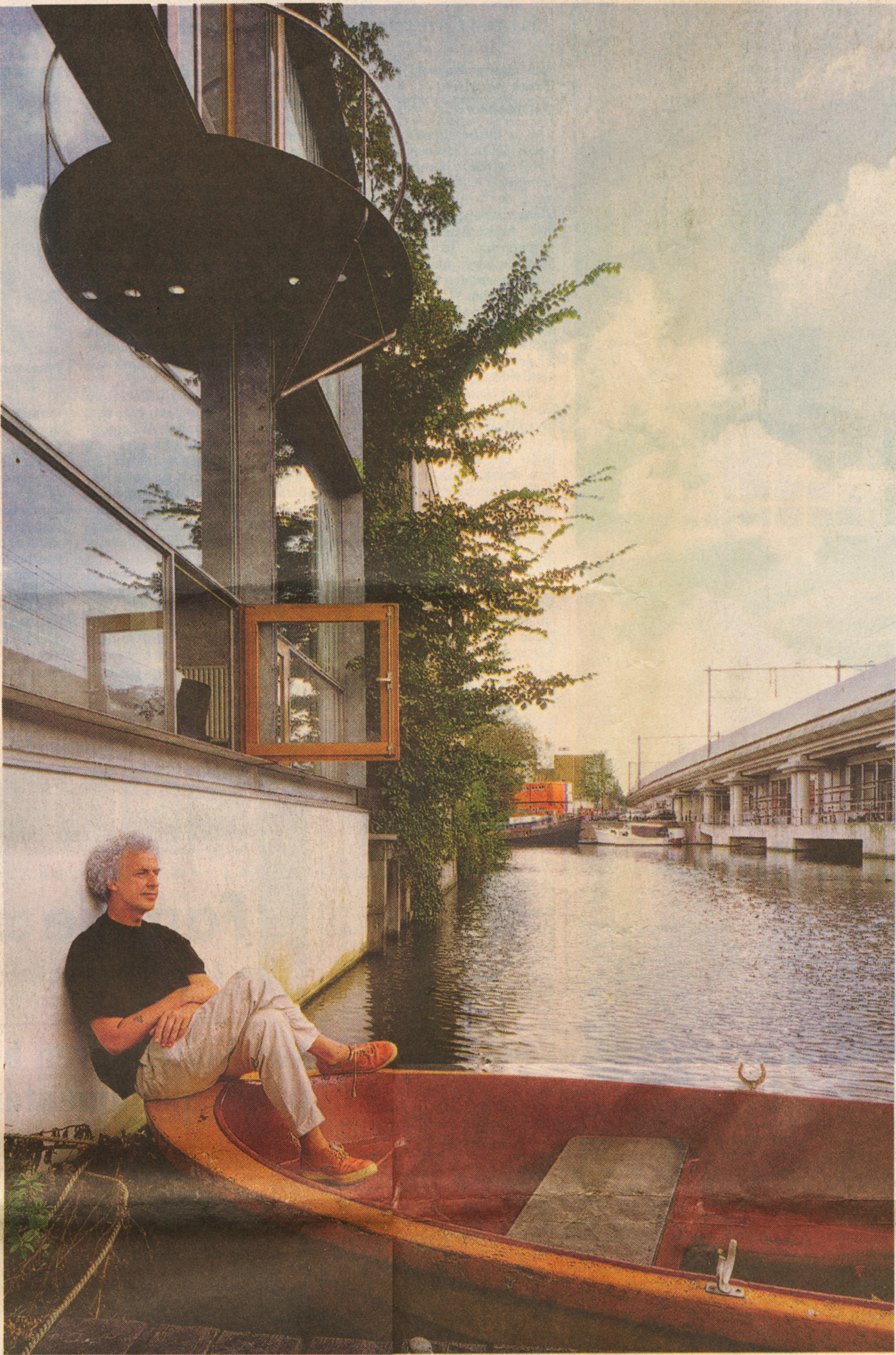
GEEN ARGWANENDER mensen dan buurtbewoners en geen mondiger buurtbewoners dan die in de Amsterdamse binnenstad, waar vrijwel elk bouwplan op protest stuit. Wat het ook is, het simpele gegeven dat er iets voor hun deur komt, is doorgaans genoeg reden om bezwaar aan te tekenen. Soms lijkt het wel alsof nieuwe architectuur een even grote bedreiging voor het woongenot is als een halte van de methadonbus of een gedoogzone voor heroïnehoeren.

De argumenten waarmee binnenstedelijke bouwplannen worden bestookt, in de hoop dat de overheid er een stokje voor steekt of een opdrachtgever afdruipt, zijn vrijwel altijd te herleiden tot het idee dat nieuwbouw niet in de buurt past, er niet hoort en lelijk is.

Geliefd is ook de jibbak dat de architecten die het bedenken er zelf niet in hoeven te leven of tegenaan te kijken. Dat argument kan tegen architect Tijmen Ploeg niet worden gebruikt. Hij woont, werkt en bouwt op het Prinseneiland, een dorpse enclave aan de noordkant van het centrum van Amsterdam.

Niet alleen zijn kantoor en zijn woonhuis heeft hij zelf ontworpen, ook een groot deel van zijn uitzicht. Vanuit zijn kantoor kijkt hij uit op de bedrijfsruimten onder het spoorviaduct. Ploeg ontwierp ze samen met Van der Waals en Zeinstra. Als Ploeg zijn hoofd uit het raam steekt, kan hij zijn nieuwste werk zien: een kantoorgebouw dat bijna af is, iets verderop langs het spoor.

Loopt hij naar buiten, dan maakt het niet

DORP IN DE BINNENSTAD

uit of hij links-of rechtsaf slaat. Binnen tien stappen ziet hij weer ander werk van zichzelf: het woonhuis dat hij voor wijlen Benno Premela en Friso Broeksma ontwierp of een van de drie 'doosjes' aan de overkant van de Bickersgracht.

'Ik vind het leuk om dagelijks te worden geconfronteerd met wat ik heb gebouwd', zegt Ploeg, die bepaald niet de prototypische architect is. Niet strak in het pak, maar een wit T-shirt en kakibroek. Het kleine bureau, waar hij met enkele medewerkers zijn ontwerpen maakt, maakt eenzelfde informele indruk. 'Ik kan bij al mijn opdrachtgevers op het eiland binnenlopen. Ik word vaak aangesproken door mensen uit de buurt die weten dat ik hier aan het bouwen ben.'

Staan op de brug over de Bickersgracht wijst hij op een van de drie gebouwen die hij aan de waterkant heeft gebouwd. 'Dat is een mooie transparante doos, iets opgetild zodat het gebouw lijkt te zweven. Maar toen er een woonboot voor de deur kwam te liggen, heeft de opdrachtgeefster het rondom in de planten gezet. Van het oorspronkelijk effect is daardoor weinig meer over.'

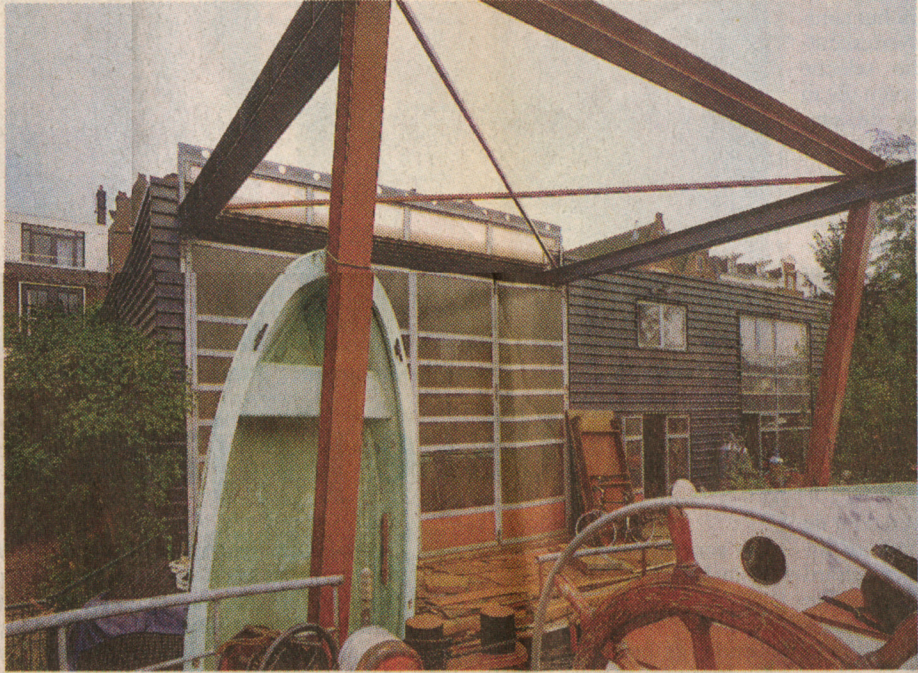
Over hoe de twee andere bedrijfsgebouwen erbij staan, is Ploeg beter te spreken. 'Die werf, daar is het een beetje een rommeltje, maar dat is een soort grofheid die erbij hoort. Dat andere gebouw waar een reclameman, een ontwerper van boten en een metaalbewerker zitten, ziet er prima uit.'

De drie gebouwen ogen niet of ze familie van elkaar zijn. Dat geldt voor alle bouwwerken van Tijmen Ploeg. Huize Premela en Broeksma gaat schuil achter een strenge gevel van baksteen, terwijl het nieuwe kantoor is voorzien van gevels van bronskleurig golfplaat en een groenige leisteen. Het valt nauwelijks op dat Ploeg zo veel heeft gebouwd in deze buurt, die afgezien van het lawaai van de voorbij denderende treinen een oase in de Amsterdamse binnenstad is. Daar komt bij dat de architectuur van Ploeg allesbehalve luidruchtig is. Het werk mag dan eigenzinnig zijn, met die eigengereidheid wordt niemand lastiggevallen.

Op Prinseneiland heeft het Jordaan-effect razendsnel om zich heen gegrepen. Nog geen kwarteeuw geleden was het een verpauperd gebied tussen het spoor en het IJ, met vervallen industriële resten, slooprijpe kraakpanden, haveloze pakhuizen en, zoals later bleek, ernstig vervuilde grond. De enige claim to fame van de buurt was dat George Breitner er zijn atelier had gehad en na hem nog een sliert kunstenaars, en dat Jacob Olie er had gefotografeerd.

Ploegs nieuwste creatie: een klein kantoor, ingeklemd tussen het spoorviaduct en de Sloterdijkstraat. Rechts: 'Een mooie, transparante doos, iets opgetild zodat het gebouw lijkt te zweven.' Boven: Tijmen Ploeg leunend tegen zijn kantoor.

Op het aangrenzende Bickerseiland werd in die tijd strijd geleverd tussen buurtbewoners, die er wilden blijven wonen en de projectontwikkelaars, die er kantoren wilden bouwen. De strijd eindigde onbeslist. De bewoners kregen hun stadsvernieuwing, ontworpen door Paul de Ley en Jouke van den Bout. De projectontwikkelaars kregen de gelegenheid twee kantoren te bouwen die in deze context als kolossen kunnen worden bestempeld.

In de jaren tachtig begon op het Prinseneiland heel geleidelijk de metamorfose. Pakhuizen werden getransformeerd tot appartementen, huizen opgeknapt en gaten gevuld. De gevels van de pakhuizen, de bestrating van kinderkopjes en de enkele overgebleven werf zorgen nu voor een sfeer die stedelijk en dorps tegelijk is. Een ideale filmlocatie, waarvoor het eiland bijna wekelijks wordt gebruikt. Vergeleken met tien of twintig jaar geleden valt ook op hoe aangeharkt het Prinseneiland is. Het is een nette buurt geworden, zoals ook blijkt uit de prijzen van het onroerend goed die de grachtengordel nauwelijks ontlopen.

Dat is een extra reden waarom op de laatste bouwlocaties vele begerige ogen zijn gericht. Ook die van Tijmen Ploeg, die voor

nog twee plekken een ontwerp zou willen maken, het Touwenterrein op het Realeneiland en op de lege plek in de hoek van het Haarlemmerplein, pal bij de spoorlijn.

Mocht hij deze opdrachten mislopen dan kan hij er best mee leven als iemand anders bouwt in 'zijn' buurt. 'Als het goed wordt gedaan, is het me een genoegen ernaar te kijken.' Maar er zijn projecten gerealiseerd en in aantocht die hij omschrijft als 'armoe'. Zoals het door de makelaar als '21ste-eeuwse pakhuys' aangeprezen appartementencomplex op het Bickerseiland. Het moet komen op de plek waar slopers bezig zijn om Narwal, een betonnen kantoorgebouw uit de jaren zeventig, af te breken.

Zijn betrokkenheid bij de buurt blijkt ook uit zijn tegenvoorstel voor het plan dat aan nemer Strukton had voor het spoorviaduct, toen dat met twee sporen was uitgebreid. Het was Ploegs idee om onder de bogen van het viaduct bedrijfsruimten te maken. Het laatste deel daarvan is onlangs opgeleverd.

Ploegs nieuwste gebouw ligt net buiten het Prinseneiland: een klein kantoor, ingeklemd tussen het spoorviaduct en de Sloterdijkstraat. Het is nog niet af, maar voldoende voor een kleine rondleiding, waarbij Ploeg wijst op details als de trap en de

houten kolommen. 'Zover ik weet, is dat nog nooit gedaan', zegt Ploeg, 'een gebouw met betonnen vloeren en houten kolommen. Het was goedkoop en ik vind het mooi.'

De gevel aan het spoor is bekleed met geperforeerde golfplaat, dat een geluidsdempende werking heeft. Uit de golfplaat steekt een glazen erker, waarvan het glas links en rechts doorloopt, zodat de balkonetjes daarachter ook enigszins in de luwte liggen van het lawaai. De gevel aan de kant van de Sloterdijkstraat is bekleed met lei. 'Deze gevel is van hout waar de lei tegenaan is gemaakt. Daardoor is de gevel veel lichter dan wanneer ik beton of baksteen had gebruikt. Zo kon ik de lange strookramen maken die ik wilde.'

Buiten toont Ploeg waarom hij deze gevel iets schuin heeft gezet en een bolling heeft gegeven. 'Daardoor krijgt de ingang van deze smalle straat een beetje meer adem.'

Aan de andere kant is tussen het gebouw, het spoor en de Nieuwe Teertuinen een driehoekige ruimte over, waar de bouwketen staan. 'Hier komt een pleintje, met rode bestrating, drie platanen, drie bankjes en een jeu de boulesbaan. Zoiets dorpsachtigs past wel bij deze buurt.'